

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С.СКОВОРОДИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА СХІДНИХ МОВ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н.КАРАЗИНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА СХІДНИХ МОВ
ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ

«ПИТАННЯ СХОДОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ»

Тези доповідей

Всеукраїнської науково-практичної конференції

29-30 березня 2018 року

Харків – 2018

4. Польша в XX веке. Очерки политической истории / Отв. ред. А.Ф. Носкова. – М.: Издательство «Индрик», 2012. – 952 с.
5. Смирнов А. Недоразумения из интернета: [Новые мифы о русско-японской войне] / А. Смирнов // Родина. – 2004. – № 1. – С. 63-65.
6. Próchnik Adam. Stanowisko Narodowej Demokracji wobec wojny japońsko-rosyjskiej / Adam Próchnik // Kwartalnik Historyczny. – 1957. – № 3. – S. 21-43.

М.К. ГАНДІ: ПОЧАТОК БОРОТЬБИ ЗА СВАРАДЖ (ГОМРУЛЬ)

Матющенко Євген Васильович, студент 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Ямпольська Л.М.

Оригінальність – доля богів. Вона недоступна навіть святим. Ідеї Могандаса Карамчанда Ганді (1869-1948) не були виключно його авторськими знахідками. Розробляючи свою найоригінальнішу концепцію ненасильницьких прямих дій, Ганді неодноразово посилався на попередників – Льва Толстого, Генрі Торо, а також на Нагірну проповідь і священні тексти індуїзму.

Час швидкоплинний. Наприкінці листопада 2013 р. у нашій державі розпочалась революція, яку згодом іменували Революцією Гідності. Тоді свідомі громадяни вийшли на протест, що довго позиціонувався як мирний. Відтак українську форму боротьби порівнювали з мирною національно-визвольною боротьбою М.К. Ганді в Індії міжвоєнного періоду. Ставили його ідеї за приклад, доводячи радикально налаштованим політикам, що мирний протест можливий і дієвий. Прихильники Ганді боролися за істину та справедливість своєї позиції по відношенню до Британської корони. Саме сварадж (гомруль) і став тим інструментом боротьби за істину, який використовував М.К. Ганді.

Однією з проблем у вивченні питання є недостатнє його дослідження в історіографії. Такі зарубіжні та вітчизняні історики і публіцисти, як К. Жордіс [3], О. Горєв [2], О. Чувпило [5] та ін. займалися лише вивченням загальних теоретичних основ свараджу та ненасильницької боротьби загалом. Тому наша доповідь є спробою дослідити значення свараджу як основної складової ненасильницької боротьби М.К. Ганді у 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

Сварадж (у пер. з хінді: сва- «само» + радж «закон») – синонім поняття самоврядування, використаний М.К. Ганді [1]. Сварадж у своїй основі передбачає політичну децентралізацію та управління не за допомогою уряду, а через посередництво членів суспільства і громадських організацій. Така концепція Ганді стала сильним потрясінням для політичних, економічних, військових і освітніх інституцій Великої

Британії в Індії. Ми маємо розглядати її через призму становлення Ганді як політичного та духовного лідера.

Починаючи з Ж.-Ж. Руссо, процес боротьби проти «цивілізації» не припинявся; в ньому були задіяні вільні уми Європи, і «пробудженій Азії» варто було лише почерпнути матеріал у книгах скарг, щоб скласти велику «справу» проти своїх завойовників [6, с. 132]. М.К. Ганді не забарився зробити це: в Хінд Сварадж він наводить список цих книг, більшість з яких написана англійцями. Але книга, проти якої немає заперечень, – це та, яку сама європейська цивілізація написала кров'ю племен, пригноблених, пограбованих і збещених в ім'я брехливих принципів, і особливо блискуче викриття цієї брехні, цієї жадібності, цієї жорстокості, безсоромно виставлених на показ перед обличчям усього світу, дала остання війна, так звана «війна за цивілізацію» [5, с. 82]. У своєму Хінд Сварадж 1908 р. М.К. Ганді сповістив, що «сучасна цивілізація» є «великим недоліком» [3, с. 163]. Загалом можна визначити три соціальні групи, проти яких Ганді повстав з особливою завзятістю: чиновники судового відомства, лікарі і вчителі [6, с. 136].

Ще в Південній Африці Ганді швидко зрозумів, яку службу для здійснення його реформаторської місії можуть здійснити друковані видання. В 1919 р. він керував виданням двох газет – «Young India» і «Navajivan», які мали замінити «Indian opinion», що видавалася в Ахмадабаді. Ці газети стали трибуною для ідей Ганді: в них не розміщували ніякої реклами, вони були незалежними від торговельно-фінансового тиску англійських компаній. Він хотів пробудити у індійського народу свідомість, вивести його із стану бездіяльності, повернути почуття відповідальності, гідності, вчив не боятися, дивитися на себе інакше. На думку Ганді, нова свідомість мала породити ненасильницький опір британському колоніалізму.

Селяни, що склали М.К. Ганді масову підтримку, навчилися інакше ставитися до себе: не як до парій, розчавлених британським колоніалізмом, злиднями чи силами природи, безсилим і забутих, за традицією бездіяльних, а як до повноцінних членів нації, для якої важливою є участь у національній боротьбі. Повернути собі гідність було головним завданням, інакше подальше звільнення буде неможливим. Цим революційним заклик до дій, простим визнанням людської гідності Ганді здобув феноменальну популярність серед народних мас.

Відмова від співробітництва з британською колоніальною владою, винесена голосуванням особливої сесії Індійського національного конгресу у серпні 1920 р., доповнила зміст свараджу, підкресливши принцип незастосування насильства, вказавши на необхідність, в інтересах перемоги, досягнення загальної гармонії між різними групами суспільства, проголосивши єдність індусів і мусульман, зближення між привілейованими і знедоленими станами. М.К. Ганді ввів до майбутнього

конституційного проекту корінні зміни, які остаточно встановили систему представництва всіх партій Індії. ІНК, зібравшись у Нагпурі, заніс ідею свараджу до проекту Конституції як першу статтю закону: «Стаття 1. Мета Національного Конгресу – досягнення Свараджу (Гомруля) для народу Індії всіма мирними і законними засобами» [2, с. 142].

Такий стан речей означав створення держави в державі, самоствердження істинної Індії на очах британського уряду. Останнє вже не могло бути бездіяльним. «Я волів би стократ бачити Індію, що взялася за зброю, щоб захищати свою честь, ніж залишатися боягузливим свідком свого власного збезчещення, але я знаю, що непотворення злу насильством нескінченно вище насильства, що прощення вимагає більше мужності, ніж покарання. Прощення – прикраса воїна. Але утримання від покарання означає прощення лише в тому випадку, коли існує влада покарання. Воно не має ніякого сенсу з боку істоти безсилої...» [1, с. 232].

«М.К. Ганді не вірив, що Індія була безсилою, адже сто тисяч англійців не можуть налякати триста мільйонів людських істот. І до того ж, сила не в фізичних засобах, вона криється в непохитній волі. Непотворення протиставляє всю силу душі волі тирана. Одна людина може таким шляхом кинути виклик владі і привести її до загибелі» [4, с. 32].

Вищим прагненням Ганді було бажання ввести в коло індуської громадськості знедолені касти. Його пристрасні вимоги повернути права паріям, його страждання при вигляді жахливої соціальної несправедливості, його гнівні протести проти неї – уже цього досить, щоб зрозуміти сутність проблем тогочасної Індії: «Якщо індуси стали паріями Імперії, то це відплата вічної справедливості. Нехай індуси обмиють спершу свої руки, заплямовані кров'ю!.. Відторгнутість паріїв принизила Індію. В Південній Африці, Східній Африці, Канаді з індіями поводяться так само, як з паріями. Сварадж неможливий, доки існують парії. Індія винна в цьому. Нічого більш ганебного не вчинила навіть Англія. Найперший обов'язок – захищати слабких і не ображати людської гідності. Сварадж повинен стати царством справедливості на всій землі» [1, с. 236]. Звернемося до іншої інтерпретації цього поняття в працях М.К. Ганді: «Ця ганебна забава не повинна мати місця в нашій Революції. Сварадж означає, що всі жителі Індії для нас брати і сестри... Повага до всіх... Жіноча стать не слабка стать, вона найбільш благородна, завдяки здатності жертвувати собою, мовчки страждати, миритися, вірити і осягати...» [1, с. 240].

Дискусія в самому ІНК і діалог з лідерами Мусульманської Ліги, зокрема Рамджі Амбедкармом і Мухаммедом Алі Джинною, приводили лише до збільшення конфліктних ситуацій в Індії. Ганді це добре розумів і поставив свій популізм вище решти представників лідерських груп. Слід зазначити, що Ганді вдалося привернути до себе увагу народних мас, а згодом і всіх лідерів руху за незалежність Індії від Британської колони. Головним результатом свараджу було проголошення 15 серпня 1947 р.

«Акту про незалежність Індії». Але прагнення М.К. Ганді були іншими, адже він вважав це першим кроком до реалізації всієї теорії сатьяграхи.

Отже, сварадж у Британській Індії в надзвичайно важкі міжвоєнні роки був аналогом політичного права на самоврядування Ірландії. Ми маємо на увазі верхівку ІНК, яка спостерігала за подіями в Ірландії і вважала, що в Індії втілення свараджу відбудеться більш легким шляхом. М.К. Ганді розумів, що освічена частина «британських індусів» є дикою в очах самих індусів, адже їх європейський спосіб життя не надихав маси на реальну боротьбу з тими ж європейцями. Його часто звинувачували в популізмі. Але чи мав цей популізм позитивний характер у реалізації гомруля та незалежності Індії від Великої Британії?

М.К. Ганді неодноразово заявляв, що суспільству слід працювати над своїм єднанням і сварадж є лише складовою побудови консолідованого суспільства. Він мав на увазі не лише складні відносини мусульман та індусів, представників різних соціальних груп у межах варново-кастової системи, а й ідеї інтернаціоналізму загалом. На жаль, Ганді так і не зміг дописати конституцію Індії та не надав подальшого плану дій для реалізації об'єднання всього суспільства. Але все ж ми маємо його цінні праці, що є підґрунтям до розвитку нашого суспільства, яке відходить від моральних теорій ХХ ст. і повертається в напрямку націоналізму та традиціоналізму.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Ганди М.К. Моя жизнь: [пер. с англ. А.М. Вязьминой, Е.Г. Панфилова, Н.А. Ульяновского]. – М.: Издательство восточной литературы, 1959. – 444 с.
2. Горев А.В. Махатма Ганди / А.В. Горев. – М.: Международные отношения, 1984. – 320 с.
3. Жордис К. Махатма Ганди: Жизнь замечательных людей / Кристина Жордис. – М.: Издательство восточной литературы, 2013. – 212 с.
4. Роллан Р. Махатма Ганди: [пер. с фр. Т.Н. Кладо; под ред. М.А. Салье] // Ромен Роллан. Собрание сочинений. Т. XX. – Л.: ГИХЛ, 1936. – 215 с.
5. Чувпило О.О. Вибрані індологічні твори / О.О. Чувпило. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – 748 с.
6. Light on Yoga: Yoga Dipika / ed. by B.K.S. Iyengar. – L.: Schocken Books, 1995. – 378 p.